

การวิเคราะห์ข้อจำกัดของร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถาบันบันเทิง
ครบวงจร พ.ศ. ผ่านมุมมองทางนิติปรัชญาในสำนักกฎหมายธรรมชาติ
An Analysis of the Limitations of the Draft of the Entertainment
Complex Business Act B.E. through the Lens of Legal
Philosophy in the Natural Law School

กัลยกร นีรันดร์วิชยะ
Kanyakorn Nirunwichaya
เบญจวรรณ พงศ์เกษมชัย
Benjavan Phonggasamchai
พิชณุตม์ ทองสาลี
Phitchayut Thongsali
ภัทรีดา ใจอารีย์
Pattareeda Jaiaree
รพีภัทร ผลส่ง
Rapeephat Ponsong
วารินรัชต์ นุ่มล่อ
Varinrat Numlaor

นิสิตในหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต ภาคบัณฑิต (นอกเวลาราชการ)
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
LL.B. Candidates
Faculty of Law, Chulalongkorn University, Phayathai Road, Pathumwan, Bangkok 10330
Corresponding author E-mail: 6540022534@student.chula.ac.th
(Received: November 6, 2025; Revised: November 11, 2025; Accepted: November 12, 2025)

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันมีการถกเถียงและตั้งคำถามถึงความเหมาะสมของการมีอยู่ของกาสิโนกันอย่างเสมอมา โดยที่กาสิโนนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในหลายประเทศรวมไปถึงในประเทศไทยด้วย เนื่องจากถูกมองว่าเป็นแหล่งมั่วสุมและแหล่งฟอกเงิน อันจะเป็นการบ่อนทำลายความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ในทางกลับกันบางประเทศกลับยอมรับถึงการมีอยู่ของกาสิโนอย่างถูกต้องและชอบด้วยกฎหมาย เช่น เขตบริหารพิเศษมาเก๊าของประเทศจีน และประเทศสิงคโปร์ สำหรับประเทศไทยนั้นแม้กาสิโนยังเป็นสิ่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 อยู่ในปัจจุบันก็ตาม แต่ประเทศไทยได้มีการริเริ่มผลักดันให้กาสิโนกลายเป็นสิ่งที่ชอบด้วยกฎหมายผ่านการยกย่องพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถาบันบันเทิงครบวงจร พ.ศ. แล้ว

อย่างไรก็ดี การทำให้กาสิโนเป็นสิ่งที่ชอบด้วยกฎหมายย่อมก่อให้เกิดคำถามสำคัญเกี่ยวกับความเหมาะสมของกฎหมายดังกล่าว ทั้งในเชิงจริยธรรม สังคม และกฎหมาย ด้วยเหตุนี้ คณะผู้เขียนจึงนำแนวคิดทางปรัชญาในสำนักกฎหมายธรรมชาติซึ่งเน้นถึงรากฐานของกฎหมายที่แท้จริงว่าต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความยุติธรรมและคุณธรรมมาวิเคราะห์ผ่านทรรศนะของนักปรัชญาที่สำคัญสามท่าน ได้แก่ มาร์คัส ทูลลิอุส ซีเซโร (Marcus Tullius Cicero) โทมัส อควินัส (Thomas Aquinas) และลอน แอล. ฟูลเลอร์ (Lon L. Fuller) เนื่องด้วยคณะผู้เขียนเห็นว่านักปรัชญาแต่ละท่านดังกล่าวใช้ชีวิตอยู่ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ซึ่งในแต่ละช่วงเวลาต่างก็มีสภาพและบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน อันจะส่งผลให้ทรรศนะต่อกาสิโนหรือการพนันของนักปรัชญาเหล่านี้มีความแตกต่างกันออกไป โดยได้นำแนวคิดดังกล่าวมาวิเคราะห์ถึงความชอบธรรมของบ่อนกาสิโนภายใต้ร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร พ.ศ. เพื่อตอบคำถามต่อประเด็นสำคัญของบทความนี้ว่าการดำรงอยู่ของกาสิโนตามร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้มีความเหมาะสมแล้วหรือไม่ และมีข้อจำกัดอันจำเป็นจะต้องแก้ไขอย่างไรเพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดของนักปรัชญาข้างต้น

คำสำคัญ: ร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร พ.ศ., มาร์คัส ทูลลิอุส ซีเซโร, โทมัส อควินัส, ลอน แอล. ฟูลเลอร์, กาสิโน

Abstract

Currently, there has been ongoing debate and questioning regarding the appropriateness of the existence of casinos. In many countries, including Thailand, casinos are illegal as they are often viewed as hubs of vice and money laundering, posing a threat to public order and morality. Conversely, some countries legally recognize and accept the presence of casinos, such as the Macau Special Administrative Region of China and the Republic of Singapore. In Thailand, although casinos are still prohibited under the Gambling Act B.E. 2478 (1935), there has been an initiative to legalize casinos through the drafting of the Entertainment Complex Business Act B.E.

However, legalizing casinos raises important questions concerning the ethical, social, and legal appropriateness of such legislation. For this reason, the authors have adopted the philosophical perspectives of the natural law school, which emphasizes that true law must be based on justice and morality, to analyze this issue through the views of three major philosophers: Marcus Tullius Cicero, Thomas Aquinas, and Lon L. Fuller. The authors consider that each philosopher lived in different eras with distinct social contexts, which would naturally influence their perspectives on casinos or gambling. Their philosophical ideas are applied to evaluate the legitimacy of casinos under the draft of the Entertainment Complex Business Act B.E. in order to answer the article's

key question of whether the existence of casinos under the draft law is appropriate, and what necessary limitations or amendments are required to make it consistent with the philosophical views discussed.

Keywords: The Draft of the Entertainment Complex Business Act B.E., Marcus Tullius Cicero, Thomas Aquinas, Lon L. Fuller, Casino

1. บทนำ

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร พ.ศ. ซึ่งมีเนื้อหาสำคัญประการหนึ่งในการเปิดทางให้สามารถดำเนินกิจการกาสิโนได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ก็เป็นอีกหนึ่งร่างกฎหมายที่กลายเป็นประเด็นสาธารณะซึ่งท้าทายความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมาย ศีลธรรม และประโยชน์สาธารณะ แม้ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีเจตนาในการควบคุมธุรกิจกาสิโนอย่างเป็นระบบและสร้างรายได้แก่รัฐ แต่ก็ยังคงปรากฏข้อวิจารณ์บางประการ เช่น ขาดมาตรการควบคุมผลกระทบทางสังคม

เพื่อวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมและข้อจำกัดของร่างพระราชบัญญัตินี้ บทความนี้จะนำเสนอการวิเคราะห์ผ่านมุมมองของนักปรัชญากฎหมายธรรมชาติสามท่านจากต่างยุค ได้แก่ มาร์คัส ทูลลิอุส ซิเซโร (Marcus Tullius Cicero) ผู้เสนอว่ากฎหมายที่แท้จริงต้องเป็นส่วนหนึ่งของเหตุผลสากล โทมัส อควินัส (Thomas Aquinas) ผู้เน้นว่ากฎหมายที่แท้จริงต้องมุ่งสู่ความดีงามร่วมกันของส่วนรวม และลอน แอล. ฟูลเลอร์ (Lon L. Fuller) ผู้เสนอว่ากฎหมายจะต้องมีหลักจริยธรรมภายในกฎหมาย (The Internal Morality of Law) และสื่อสารกับประชาชนอย่างชัดเจน ภายใต้กรอบความคิดและมโนทัศน์ของทั้งสามคนแสดงให้เห็นว่ากฎหมายที่ดีมิใช่เพียงกฎที่เขียนขึ้นด้วยอำนาจ แต่ต้องสะท้อนความชอบธรรมที่ยึดโยงกับเหตุผล ศีลธรรม และประโยชน์สาธารณะอย่างแท้จริง ดังนั้น บทความนี้จะมุ่งวิเคราะห์ว่าร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร พ.ศ. จะสามารถถือได้ว่าเป็นกฎหมายในสายตาของซิเซโร อควินัส และฟูลเลอร์หรือไม่ เพื่อที่จะแสวงหาข้อจำกัดและข้อพึงระวังของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ และนำไปประกอบการปรับปรุงแก้ไขให้ตอบสนองต่อเงื่อนไขแห่งความชอบธรรมตามปรัชญาสำนักกฎหมายธรรมชาติได้อย่างแท้จริง

2. บทวิเคราะห์แนวคิดทางปรัชญาในสำนักกฎหมายธรรมชาติของมาร์คัส ทูลลิอุส ซิเซโร (Marcus Tullius Cicero)

มาร์คัส ทูลลิอุส ซิเซโร (Marcus Tullius Cicero) เป็นนักปรัชญา นักการเมือง และนักกฎหมายชาวโรมันผู้มีบทบาทสำคัญอย่างมากในแนวคิดกฎหมายธรรมชาติ ซึ่งเป็นแนวคิดที่มองว่ากฎหมายที่แท้จริงต้องมีรากฐานจากธรรมชาติและเหตุผล ไม่ใช่เป็นเพียงกฎหมายที่มนุษย์บัญญัติขึ้น แนวคิดของซิเซโรมีอิทธิพลอย่างมากต่อกฎหมายตะวันตก โดยเฉพาะในยุคคลาสสิกและยุคกลาง ในหัวข้อนี้จะวิเคราะห์แนวคิดของซิเซโรในเรื่องกฎหมายธรรมชาติผ่านงานเขียนของเขามาเป็นกรอบในการตีความว่า หากเขาได้มีโอกาสพิจารณาเรื่องกาสิโนหรือการพนัน เขาจะมองเรื่องนี้อย่างไร

2.1. กฎหมายในความเห็นของซีเซโร

ซีเซโรมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความคิดทางกฎหมายของโลกตะวันตก โดยเฉพาะแนวคิดเรื่อง “กฎหมายธรรมชาติ (Natural Law)” โดยเขามีความเห็นในเรื่องกฎหมาย ดังนี้

2.1.1. กฎหมายคือเหตุผลตามธรรมชาติ (Law is right reason in agreement with nature) เขามองว่ากฎหมายที่แท้จริงไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยพลการ หรือเป็นเพียงคำสั่งของผู้มีอำนาจ แต่เป็นสิ่งที่ค้นพบได้ด้วยเหตุผลอันถูกต้อง (Right Reason) ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ เขาเรียกสิ่งนี้ว่ากฎหมายที่แท้จริง (True Law)¹

2.1.2. คุณธรรม (Virtue) คือการประพฤติที่สอดคล้องกับเหตุผลและธรรมชาติของมนุษย์ เป็นการหลีกเลี่ยงความเลว ดังนั้น เขาจึงมองว่ากฎหมายที่ดีต้องนำทางมนุษย์ไปสู่คุณธรรม²

2.1.3. กฎหมายธรรมชาติ (Natural Law) สำคัญกว่ากฎหมายมนุษย์ (Positive Law) เขาแยกความแตกต่างระหว่างกฎหมายธรรมชาติกับกฎหมายมนุษย์โดยเชื่อว่ากฎหมายมนุษย์จะมีความชอบธรรมก็ต่อเมื่อไม่ขัดกับกฎหมายธรรมชาติ หากกฎหมายที่รัฐออกมาขัดกับความยุติธรรม เช่น อนุญาตให้ฆ่าคนบริสุทธิ์ หรือแบ่งแยกคนโดยไม่มีเหตุผลอันชอบธรรม กฎหมายนั้นย่อมไม่ใช่กฎหมายที่แท้จริง³

2.1.4. ความยุติธรรมคือหัวใจของกฎหมาย เขามองว่าจุดประสงค์ของกฎหมายไม่ใช่เพื่อควบคุมประชาชนหรือใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดเท่านั้น แต่กฎหมายควรเป็นเครื่องมือที่สะท้อนถึงความดี ความยุติธรรม และเหตุผลที่ถูกต้อง เขาไม่ยอมรับแนวคิดที่ว่ากฎหมายคือสิ่งที่ผู้ปกครองสั่งโดยไม่พิจารณาว่ากฎหมายนั้นมีความชอบธรรมหรือไม่ เพราะจะทำให้กฎหมายเป็นเครื่องมือของอำนาจ ไม่ใช่ความยุติธรรม⁴

2.1.5. กฎหมายมีลักษณะนิรันดร์และสากล เขาเชื่อว่ากฎหมายธรรมชาติไม่ได้ขึ้นอยู่กับเวลาหรือสถานที่เช่นเดียวกับกฎคณิตศาสตร์หรือกฎของตรรกะที่ไม่เปลี่ยนแปลงแม้เวลาผ่านไป⁵

2.1.6. หน้าที่ของรัฐคือการรักษากฎหมายธรรมชาติ ในมุมมองของเขานั้นรัฐไม่ได้มีอำนาจเด็ดขาดในการบัญญัติกฎหมายตามใจชอบ แต่รัฐควรเป็นผู้พิทักษ์หรือผู้นำกฎหมายธรรมชาติมาปฏิบัติให้เป็นจริงผ่านระบบกฎหมายและการปกครอง⁶

¹ Thomas G. West, ‘Cicero’s Teaching on Natural Law’ (1981) 32 The St. John’s Review 74, 77, 79.

² Ibid 77.

³ Marcus Tullius Cicero, *The Republic of Cicero* (G. W. Featherstonhaugh tr, G. & C. Carvill 1829) 133.

⁴ Marcus Tullius Cicero, *The Treatise on the Laws* (Francis Barham tr, Edmund Spettigue 1842) Vol 2, 35–36.

⁵ Thomas G. West, ‘Cicero’s Teaching on Natural Law’ (n 1) 77.

⁶ Marcus Tullius Cicero, *The Treatise on the Laws* (n 4) 81.

จากความเห็นของเขาข้างต้น สามารถนำแนวคิดเรื่องกฎหมายธรรมชาติดังกล่าวมาพิจารณาในเรื่องกาสีโนได้ว่า แม้ว่าเขาไม่ได้พูดถึงกาสีโนโดยตรงเนื่องจากในยุคโรมันยังไม่มีกาสีโนในรูปแบบสมัยใหม่ แต่หากพิจารณาจากแนวคิดทางปรัชญาและคุณธรรมของเขา เขาน่าจะมีมุมมองที่วิพากษ์วิจารณ์การพนันและกาสีโน เนื่องจากเขามองว่ากฎหมายธรรมชาติควรสนับสนุนสิ่งที่ดีและถูกต้องตามเหตุผล กาสีโนอาจถูกมองว่าเป็นการส่งเสริมความโลภ ความประมาท ความเสี่ยง และการแสวงหาประโยชน์โดยไม่ต้องทำงานหนัก ซึ่งขัดกับคุณธรรมหลายประการ เช่น ความรอบคอบ ความยับยั้งชั่งใจ และความยุติธรรม ดังนั้น เขาอาจมองว่ากาสีโนเป็นกิจกรรมที่ขัดกับเจตนารมณ์ของกฎหมายธรรมชาติ และหากกฎหมายของรัฐอนุญาตให้เปิดกาสีโนโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบทางศีลธรรม กฎหมายเหล่านั้นจึงไม่เป็นกฎหมายที่แท้จริง เพราะขัดกับเหตุผลอันถูกต้องและไม่สอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องแสวงหาความดีงาม

2.2. หลักการที่ปรากฏในงานเขียนของซีเซโรซึ่งเกี่ยวข้องกับกาสีโน

2.2.1. เมื่อได้ทราบถึงแนวคิดพื้นฐานของซีเซโรแล้ว ยังมีงานเขียนของเขาซึ่งแม้ไม่มีการกล่าวถึงกาสีโนโดยตรงเนื่องจากกาสีโนในรูปแบบที่เรารู้จักในปัจจุบันยังไม่เป็นที่นิยมในยุคโรมัน แต่ในสังคมโรมันโบราณการเล่นการพนันเป็นกิจกรรมที่พบได้ทั่วไป โดยเฉพาะการเล่นลูกเต๋าหรือการแทงเดิมพันในงานเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งกาสีโนก็ถือว่าการพนันรูปแบบหนึ่ง คณะผู้เขียนจึงนำงานเขียนของเขามีมาแสดงความเห็นเกี่ยวกับการพนันและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์เพื่อสะท้อนถึงมุมมองของเขาต่อสิ่งเหล่านี้ ดังนี้

2.2.2. De Officiis (On Duties)

ในงานเขียนชิ้นนี้เขาเน้นถึงความสำคัญของการมีชีวิตที่มีระเบียบและยึดถือคุณธรรม โดยกล่าวว่าการใช้ชีวิตที่มีสติและไม่หลงไปตามสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์เป็นสิ่งสำคัญ และพูดถึงหน้าที่ทางคุณธรรมที่บุคคลควรปฏิบัติในการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักการมีเหตุผล ความยุติธรรม และความรับผิดชอบ ซึ่งเห็นได้ว่าการพนันนั้นอาจนำไปสู่การสูญเสียทรัพย์สินอันเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม และการเสี่ยงโชคในลักษณะนี้ไม่สอดคล้องกับหลักการของความยุติธรรมและความรับผิดชอบที่เขาให้ความสำคัญ โดยมีหลักการที่เกี่ยวข้องกับกาสีโนและการพนันซึ่งปรากฏในงานเขียนชิ้นนี้ ดังนี้

2.2.2.1. การกระทำที่มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง⁷ เขาเน้นถึงความสำคัญของการใช้ชีวิตและการเลือกทำสิ่งต่าง ๆ ที่มีการวางแผนและมีความรับผิดชอบ ซึ่งการพนันและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสี่ยงโชคในกาสีโนอาจขัดแย้งกับหลักการนี้ เพราะกิจกรรมดังกล่าวเต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและไม่สามารถควบคุมได้ อีกทั้งอาจทำให้บุคคลสูญเสียทรัพย์สินและกระทบต่อความมั่นคงของชีวิต

⁷ Marcus Tullius Cicero, *De Officiis* (Walter Miller tr, Harvard University Press 1913) 175–201.

2.2.2.2. การเคารพสิทธิและความยุติธรรม⁸ เขาเน้นว่าความยุติธรรมเป็นหลักสำคัญในการดำเนินชีวิตที่ดี การกระทำที่เป็นการเอาเปรียบผู้อื่นหรือทำให้ผู้อื่นต้องสูญเสียในทางที่ไม่ยุติธรรมจึงเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ ในบริบทของกาสิโนหรือการพนันนั้น การเล่นที่อาจนำไปสู่การสูญเสียทรัพย์สินจำนวนมากโดยไม่ได้รับการชดเชยที่ยุติธรรมอาจถูกมองว่าเป็นการกระทำที่ไม่เป็นธรรมและขัดแย้งกับความยุติธรรมที่เขาสนับสนุน

2.2.2.3. ความมุ่งมั่น ความอดทน และการทำงานหนัก⁹ เขาแนะนำให้บุคคลมุ่งมั่น อดทนในการทำงาน และมีการทำงานหนักเป็นหลัก เนื่องจากเขามองว่าเป็นการดำเนินชีวิตที่มีเกียรติ และสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ ดังนั้นการเสี่ยงโชคจากการพนันหรือกาสิโนอาจถูกมองว่าเป็นการหลีกเลี่ยงการทำงานหนักและเป็นการพึ่งพาความพยายามส่วนบุคคลในการสร้างความสำเร็จ

2.2.3. De Finibus Bonorum et Malorum (On the Ends of Good and Evil)

ในงานเขียนชิ้นนี้เขาได้พูดถึงความสำคัญของการใช้เหตุผลและการกระทำที่ดี ซึ่งสะท้อนถึงแนวคิดทางปรัชญาของเขาที่เกี่ยวกับความสุข คุณธรรม และการเลือกกระทำอย่างมีเหตุผล เขามองว่าการกระทำที่มีเหตุผลจะนำไปสู่ความสุขที่ยั่งยืนในชีวิต และสิ่งที่ไร้เหตุผล เช่น การเล่นพนันหรือการเสี่ยงโชค ไม่สามารถนำไปสู่ความสุขที่แท้จริงได้ เพราะสิ่งเหล่านั้นเต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและอาจสร้างความทุกข์ให้กับบุคคลที่สูญเสียได้ โดยมีหลักการที่เกี่ยวข้องกับกาสิโนและการพนันซึ่งปรากฏในงานเขียนชิ้นนี้ ดังนี้

2.2.3.1. ความสุขและความดี¹⁰ เขาพูดถึงแนวคิดของความดีและการกระทำสิ่งที่ถูกต้องเพื่อบรรลุความสุขที่แท้จริง การเล่นพนันในกาสิโนอาจถูกมองว่าเป็นการกระทำที่ไม่ดีเพราะไม่ได้นำไปสู่ความดีที่แท้จริงหรือความสุขที่ยั่งยืน แต่กลับเป็นการแสวงหาความพึงพอใจจากโชคและความเสี่ยงซึ่งไม่สามารถควบคุมได้และอาจนำไปสู่การสูญเสียทั้งในด้านทรัพย์สินและจิตใจ

2.2.3.2. การเลือกกระทำอย่างมีเหตุผล¹¹ เขาเชื่อว่าความดีคือการทำตามเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเขาที่ว่ามนุษย์ควรหลีกเลี่ยงการกระทำที่ขาดสติหรือเป็นการแสวงหาความสุขชั่วขณะ อาทิ การพนันซึ่งนำไปสู่ความเสี่ยงและผลเสีย การเล่นกาสิโนมักเกี่ยวข้องกับการเสี่ยงโชคและการใช้เงินโดยไม่คำนึงถึงผลระยะยาว ดังนั้นจึงเป็นการกระทำที่ไม่สอดคล้องกับการมีชีวิตที่ดี และการกระทำเช่นนี้ไม่ได้ทำให้มนุษย์มีความสุขอย่างแท้จริง แต่เป็นเพียงการแสวงหาความพึงพอใจชั่วขณะที่อาจนำไปสู่การสูญเสียและความทุกข์

⁸ Ibid 21–25.

⁹ Ibid 69.

¹⁰ Marcus Tullius Cicero, *De Finibus Bonorum et Malorum* (H. Rackham tr, The Macmillan 1914) 225–31.

¹¹ Ibid 235–39.

2.2.3.3. การหลีกเลี่ยงความชั่วและความเสี่ยง¹² เขาเน้นถึงการหลีกเลี่ยงความชั่วในชีวิต การพนันซึ่งอาจทำให้บุคคลสูญเสียทรัพย์สินหรือพังทลายจากภายในจึงอาจเป็นหนึ่งในรูปแบบของความชั่ว นอกจากนี้ เขายังพูดถึงแนวคิดของการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่ไม่จำเป็น ซึ่งการพนันและการเล่นกาสิโนถือเป็นการกระทำที่ไร้เหตุผลและขาดความยุติธรรม เพราะอาจเสี่ยงต่อการสูญเสียสิ่งที่มีค่าและไม่ได้รับอะไรตอบแทนอย่างแท้จริง

2.2.4. De Legibus (On the Laws)

งานเขียนชิ้นนี้เป็นงานเขียนปรัชญาการเมืองและกฎหมายที่เขาเสนอรูปแบบของกฎหมายที่ดีซึ่งควรยึดตามธรรมชาติ ความยุติธรรม และเหตุผล มากกว่าความต้องการของผู้มีอำนาจ โดยมีหลักการที่เกี่ยวข้องกับกาสิโนและการพนันซึ่งปรากฏในงานเขียนชิ้นนี้ ดังนี้

2.2.4.1. กฎหมายต้องสอดคล้องกับธรรมชาติ¹³ การพนันนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้มองได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่กระตุ้นความโลภ ทำลายวินัย และทำให้คนละเลยต่อหน้าที่ หากมองว่าการพนันขัดกับธรรมชาติของมนุษย์ที่ดีซึ่งควรใช้เหตุผลและคุณธรรมในการดำเนินชีวิต การพนันจึงขัดกับกฎหมายธรรมชาติตามแนวคิดของเขา

2.2.4.2. กฎหมายเป็นสิ่งที่กำหนดความประพฤติที่ถูกต้องและห้ามมิให้กระทำผิด¹⁴ โดยที่กาสิโนเป็นสิ่งที่บ่มเพาะให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องอันเป็นการส่งเสริมความโลภ ความเสื่อมถอย ทำให้พลเมืองเสพติด มีหนี้สิน และละเลยหน้าที่ต่อครอบครัวและสังคม กาสิโนจึงขัดต่อมุมมองของเขาในเรื่องที่ว่ากฎหมายนั้นต้องเป็นสิ่งที่กำหนดความประพฤติที่ดีและถูกต้อง

2.2.4.3. ความสำคัญของเสรีภาพ¹⁵ เขามองเสรีภาพในฐานะคุณค่าพื้นฐานของมนุษย์ และตามแนวคิดทางกฎหมายธรรมชาติของเขา เสรีภาพต้องมุ่งไปที่ความดีและความมีเหตุผล ซึ่งการพนันเป็นการใช้เสรีภาพโดยไม่คำนึงถึงความดีและความมีเหตุผลดังกล่าว เป็นต้นว่า ใช้เสรีภาพในทางที่ส่งเสริมความโลภอันเป็นการขัดต่อความดี ดังนั้นการพนันจึงอาจถือได้ว่าเป็นภัยต่อเสรีภาพอย่างแท้จริง

2.3. บทวิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร พ.ศ.

เนื่องด้วยในปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นภาคอุตสาหกรรมที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนมาก และธุรกิจสถานบันเทิงอย่างกาสิโนก็เป็นธุรกิจสำคัญที่สามารถกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวได้ใช้จ่าย การส่งเสริมและการกำกับดูแลเพื่อให้เกิดธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจรที่ได้มาตรฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวจึงเป็นมาตรการสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการลงทุนในประเทศอันจะก่อให้เกิดผลดีต่อสังคมในภาพรวม และ

¹² Ibid 33–35.

¹³ Marcus Tullius Cicero, *De Re Publica, De Legibus* (Clinton Walker Keyes tr, G. P. Putnam's Sons 1928) 317.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid 487.

เป็นการสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจรขึ้น¹⁶ โดยร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาสำคัญซึ่งอนุญาตกิจกรรมที่เคยถูกห้ามในสังคมไทยบางประเภท เช่น การเล่นการพนันในกาสิโน ให้กลายเป็นกิจกรรมที่สามารถกระทำได้อย่างได้เงื่อนไข บทอนุญาตให้ประกอบการ และบทควบคุมการประกอบธุรกิจแบบเฉพาะของรัฐ นอกจากนี้ ยังมีเนื้อหาสำคัญเป็นการกำหนดและให้อำนาจหน้าที่กับเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ดำเนินการพิจารณาการอนุญาตในการประกอบกิจการและดำเนินการควบคุมดูแลสถานประกอบการเพื่อป้องกันการดำเนินการที่ฝ่าฝืนร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้

โดยคณะผู้เขียนมีความเห็นว่าร่างพระราชบัญญัตินี้ขัดต่อความเป็นกฎหมายที่แท้จริงตามทฤษฎีของซีเซโร เนื่องจากเขามีแนวคิดที่ไม่เห็นด้วยกับการแสวงหาความสุขชั่วขณะ แต่ให้ความสำคัญกับการมีชีวิตที่ดีในระยะยาว ซึ่งการมีชีวิตที่ดีดังว่าไม่ใช่แค่เพียงความสุขทางเศรษฐกิจหรือความพึงพอใจทางประสาทสัมผัสในระยะสั้น แต่คือความสงบเรียบร้อยทางสังคม ความมั่นคงในครอบครัว ความเจริญงอกงามทางจิตใจ และการดำรงชีวิตโดยตั้งอยู่บนหลักคุณธรรม ดังนั้น หากกฎหมายใดนำไปสู่ผลลัพธ์ในทางตรงกันข้ามแล้ว แม้ผ่านขั้นตอนและกระบวนการตราโดยชอบก็ตาม ก็อาจจะยังไม่เป็นกฎหมายที่แท้จริงตามทฤษฎีของเขา นอกจากนี้ เขายังมีแนวคิดว่ารัฐมีหน้าที่ดูแลคุณธรรมของสังคม จึงสมควรที่จะปฏิเสธสิ่งที่ขัดต่อหลักคุณธรรม ดังนั้น การที่รัฐอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้มีอำนาจอนุมัติการดำเนินการของธุรกิจลักษณะนี้อาจสะท้อนถึงการผันแปรหน้าที่ทางคุณธรรมของรัฐไปเป็นบทบาทของผู้ประสานผลประโยชน์ระหว่างนายทุนกับการบริหารราชการซึ่งทำให้ความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายและหลักธรรมเสื่อมถอยในสายตาของประชาชน อีกทั้งร่างพระราชบัญญัตินี้ยังขาดการยึดโยงกับธรรมชาติ (Lex Naturalis) ที่เขาเชื่อว่ากฎหมายที่แท้จริงต้องสอดคล้องกับธรรมชาติและคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ เช่น ความดี ความยุติธรรม แต่ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีจุดประสงค์เพื่อตอบโจทย์ทางเศรษฐกิจและควบคุมธุรกิจที่ผิดกฎหมายโดยไม่ได้พิจารณาว่าการส่งเสริมธุรกิจสถานบันเทิงหรือกาสิโนนั้นจะขัดกับหลักคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์หรือไม่ อันจะเป็นการส่งเสริมการเสพติดและความโลภ เป็นต้น

จากแนวคิดและงานเขียนของเขาดังที่ได้บรรยายไปข้างต้น คณะผู้เขียนจึงเห็นว่าซีเซโรไม่อาจเห็นด้วยกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสี่ยงโชค เช่น การพนัน หรือการเล่นกาสิโนในรูปแบบที่ทำให้บุคคลสูญเสียทรัพย์สินหรือกระทำโดยปราศจากเหตุผลและการควบคุมตนเอง เนื่องจากเขาเน้นย้ำถึงการใช้ชีวิตอย่างมีระเบียบและมีคุณธรรม และมองว่าการกระทำในสิ่งที่ไม่ดีไม่มีเหตุผลหรือไม่ดีอาจนำไปสู่ความเสื่อมเสียทั้งในด้านการเงินและศีลธรรม ดังนั้นตามทฤษฎีของเขาการพนันจึงถือเป็นกิจกรรมที่มีความเสี่ยงสูงและอาจเป็นอันตรายต่อบุคคลทั้งในด้านจิตใจและทรัพย์สิน ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากแนวคิดต่าง ๆ ของเขาแล้ว เขาจึงไม่อาจเห็นด้วยกับกาสิโน

¹⁶ ระเบียบกลางทางกฎหมาย, ‘บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร พ.ศ.’ (ระเบียบกลางทางกฎหมาย, 2 สิงหาคม 2567) <https://files.law.go.th/dgaBackoffice/2024-08-02-17%3A04%3A34_ร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร%20พ.ศ.%20.....pdf> สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2568.

3. บทวิเคราะห์แนวคิดทางปรัชญาในสำนักกฎหมายธรรมชาติของโทมัส อควินัส (Thomas Aquinas)

3.1. กฎหมายของมนุษย์ (Human Law) กับการบัญญัติให้การพนันเป็นสิ่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

โทมัส อควินัส (Thomas Aquinas) เป็นนักบุญโรมันคาทอลิก คณะดอมินิกัน เขาเป็นชาวอิตาลีที่เกิดในตระกูลขุนนางชนชั้นสูง และถูกส่งไปเรียนที่โบสถ์ Monte Cassino ทำให้เขามีความใกล้ชิดและศรัทธาในศาสนาคริสต์ตั้งแต่วัยเด็ก¹⁷ เขาเกิดในยุคกลางตอนปลายซึ่งในขณะนั้นเป็นยุคที่ศาสนาคริสต์เริ่มเสื่อมอำนาจและถูกท้าทาย แต่เขาได้นำศาสนาคริสต์เข้ามาเชื่อมโยงกับแนวคิดของอริสโตเติล (Aristotle) ปรัชญากรีกในเรื่องเหตุผลด้วยการกล่าวว่าเหตุผลที่หาแหล่งที่มาไม่ได้นั้นมาจากพระเจ้า ทำให้ศาสนาคริสต์ยังคงได้รับความศรัทธาและคงอยู่ต่อไปได้

แม้ว่าอควินัสจะไม่เคยกล่าวถึงเรื่องกาสิโน แต่ใน ค.ศ. 1231 พระเจ้าเฟรเดอริกที่ 2 (Frederick II) แห่งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์อันครอบคลุมถึงอิตาลีได้บัญญัติกฎหมายให้การเล่นที่อาศัยโชค (Game of Chance) เป็นความผิดที่จะต้องได้รับโทษ และใน ค.ศ. 1245 พระเจ้าหลุยส์ที่ 9 (Louis IX) แห่งฝรั่งเศสก็ได้มีการบัญญัติกฎหมายให้การพนันเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ซึ่งการละเล่นต่าง ๆ ในกาสิโนนั้นก็เป็นการพนันและการเล่นที่อาศัยโชคอย่างหนึ่ง จึงอาจถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายในกาลสมัยที่เขายังมีชีวิตอยู่¹⁸ อย่างไรก็ตาม นั่นเป็นเพียงค่านิยมและความเชื่อในสมัยที่เขาใช้ชีวิตอยู่นั้น มิใช่พระศนะของเขาเสียทีเดียว เพราะแม้เขาเชื่อว่ากฎหมายเป็นเรื่องเกี่ยวกับความดีงาม (Good) ของมนุษย์¹⁹ และมีเป้าหมายเพื่อให้มนุษย์เป็นคนดีและมีคุณธรรม (Virtue) ก็ตาม (ST 1/2.95.1)²⁰ แต่ด้วยเหตุที่มนุษย์ไม่ได้เพียบพร้อมบริบูรณ์ด้วยคุณธรรม เขาจึงไม่เห็นด้วยว่ากฎหมายคือวิธีที่ถูกต้องเสมอไปในการควบคุมบรรดาความชั่วช้า (Vice) ทั้งหมดทั้งมวล โดยกฎหมายของมนุษย์ (Human Law) ควรมิบทบาทในการเข้ามายับยั้งเพียง “ความชั่วช้าสาหัส (Grievous Vice)” เท่านั้น อันหมายถึงอุปนิสัย (Habit) ที่เป็นอันตรายต่อผู้อื่น และคนส่วนใหญ่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งหากไม่มีการยับยั้งสิ่งเหล่านั้นแล้วจะทำให้สังคมมนุษย์ไม่สามารถดำรงอยู่ต่อไปได้อีกเลย เช่น การฆ่าคน การลักขโมย เป็นต้น (ST 1/2.96.2)²¹ ในขณะที่ความชั่วช้าที่เลวร้ายควรปล่อยให้เหตุผล (Reason) เป็นผู้ตัดสินเอง ดังนั้นจึงวิเคราะห์ได้ว่าแม้การเล่นที่อาศัยโชครวมถึงการพนันนั้นอาจเป็นความชั่วช้าอันนำไปสู่บาป (Sin) ประการหนึ่งได้หากเล่นจนเกินการติดตาม แต่ก็มิใช่เป็นความชั่วช้าสาหัสอันจะต้องมีกฎหมายของมนุษย์มาบัญญัติว่าเป็นความผิดไป

¹⁷ Fergus Kerr, *Thomas Aquinas: A Very Short Introduction* (Oxford University Press 2009) 1–4, 8.

¹⁸ Ibid 6–7.

¹⁹ John Finnis, *Natural Law and Natural Rights* (2nd edn, Oxford University Press 2011) 3; Raymond Wacks, *Understanding Jurisprudence: An Introduction to Legal Theory* (3rd edn, Oxford University Press 2012) 13.

²⁰ Thomas Aquinas, *The “Summa Theologica” of St. Thomas Aquinas* (Fathers of the English Dominican Province tr, rev edn, Benziger Brothers 1947) 1356–57 <https://documentacatholicaomnia.eu/03d/1225-1274,_Thomas_Aquinas,_Summa_Theologiae_%5B2%5D,_EN.pdf> accessed 9 April 2025.

²¹ Ibid 1363–64.

3.2. บทวิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร พ.ศ.

3.2.1. ร่างพระราชบัญญัติขัดต่อความดีงามร่วมกัน (Common Good) หรือไม่

สำหรับร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร พ.ศ. ซึ่งคณะผู้เขียนได้นำมาวิเคราะห์นั้น หากได้มีการตราเป็นกฎหมายและประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ก็จะเป็นกฎหมายในประเภทกฎหมายของมนุษย์ เนื่องจากเป็นคำบัญชาของผู้มีอำนาจซึ่งคือรัฐบาล โดยมีเหตุผลว่าการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหลักที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนมาก และเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับธุรกิจการท่องเที่ยว รัฐบาลจึงมีนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นเพิ่มเติมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยประกอบไปด้วยสถานบันเทิงครบวงจรที่มีกาสิโน อันจะเป็นประโยชน์ให้เกิดการลงทุนและนำรายได้เข้าสู่ประเทศตลอดจนส่งเสริมการจ้างแรงงานในประเทศด้วย

อย่างไรก็ดี อาจเกิดประเด็นขึ้นว่าร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวขัดต่อจุดมุ่งหมายเพื่อความดีงามร่วมกัน (Common Good) หรือไม่ ซึ่งคณะผู้เขียนมีความเห็นว่าร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวไม่ได้ขัดต่อจุดมุ่งหมายเพื่อความดีงามร่วมกันโดยประกอบด้วยเหตุผลสองประการ ดังนี้

3.2.1.1. การช่วยสร้างความสงบเรียบร้อยในสังคม

ความสงบเรียบร้อยเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมมนุษย์ และมนุษย์ทุกคนล้วนแต่ปรารถนาที่จะใช้ชีวิตอย่างสงบสุขในสังคมโดยปราศจากความวุ่นวายและอันตรายต่าง ๆ ต่อชีวิตร่างกาย เสรีภาพ ทรัพย์สิน และชื่อเสียง

การเล่นการพนันและบ่อนกาสิโนในประเทศไทยนั้นมีมานานแล้วแต่เพียงแต่เป็นการเล่นนอกระบบที่ไม่ได้จัดให้มีอยู่อย่างถูกต้องตามกฎหมาย²² การเล่นการพนันดังกล่าวก่อให้เกิดผลร้ายต่อตัวผู้เล่น ไม่ว่าต่อทรัพย์สินของผู้เล่นเองที่ก่อให้เกิดหนี้สินในกรณีที่แพ้พนัน และอาจทำให้เกิดอันตรายต่อร่างกายของตัวผู้เล่น ครอบครัว และคนใกล้ชิดของผู้เล่นนั้นจากการถูกบังคับขู่เข็ญให้นำเงินมาชำระหนี้สิน ซึ่งบทบัญญัติในร่างพระราชบัญญัตินี้ได้มีมาตรการในการควบคุมการจัดตั้งและการจัดการกาสิโนในประเทศไทยให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและไม่เอาเปรียบตัวผู้เล่นอย่างการพนันนอกระบบ หากร่างพระราชบัญญัตินี้ได้ถูกบังคับใช้ขึ้นจริงก็ย่อมช่วยให้สังคมสงบสุขขึ้นได้ ทั้งยังมีผลดีเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศไทยให้มีแนวโน้มไปในทางที่ดีขึ้นอีกด้วย

²² ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, ‘สถานการณ์การพนันในสังคมไทยปี 2564’ (ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, ม.ป.ป.) <http://www.gamblingstudy-th.org/imgadmins/book_file/ppt-cgs-national-survey-2564.pdf> สืบค้นเมื่อ 17 พฤษภาคม 2568.

3.2.1.2. การกระจายความมั่งคั่ง

อไควนัสได้กล่าวถึงการกระจายอย่างยุติธรรม (Distributive Justice) อันเป็นหนึ่งในความดีงามร่วมกันไว้ใน Summa Theologica (ST 2/2.61.1)²³ ว่าเป็นการกระจายทรัพยากรซึ่งเป็นทรัพย์สินของส่วนรวมแก่ทุกคนอย่างเป็นสัดส่วน ดังนั้น ประโยชน์ หน้าที่ บทลงโทษ และอื่น ๆ ล้วนแต่มีการกระจายความมั่งคั่งของสังคมอย่างเหมาะสมและเท่าเทียมกัน

บทบัญญัติในร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการขอรับใบอนุญาต ใบอนุญาต (ต่ออายุ) ใบแทนใบอนุญาต และค่าเข้าสถานประกอบการกาสิโนของผู้มีสัญชาติไทย อันเป็นการเพิ่มรายได้ของรัฐบาลอีกทางหนึ่ง ซึ่งรัฐบาลสามารถนำเงินดังกล่าวไปจัดสรรและใช้จ่ายเพื่อจัดทำบริการสาธารณะแก่ประชาชน และเพื่อพัฒนาประเทศชาติในด้านต่าง ๆ เช่น การแพทย์ การศึกษา และการคมนาคม ทำให้ประชาชนในแต่ละชนชั้นได้รับบริการขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง ทั้งยังจะเป็นการช่วยลดความเหลื่อมล้ำของแต่ละชนชั้นลงอันเป็นการกระจายความมั่งคั่งจากคนชนชั้นสูงไปสู่คนชนชั้นยากไร้

3.2.2. การพินัยกับกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law)

ร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร พ.ศ. ซึ่งสนับสนุนกาสิโนและการพนันทั้งหลายให้เกิดมีขึ้นในประเทศไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมายในอนาคตข้างหน้าจะถือว่าขัดต่อกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law) ตามทฤษฎีของอไควนัสหรือไม่นั้น จำต้องพิจารณาถึงลักษณะและแก่นแท้ของการพนันว่ามีความเกี่ยวพันอย่างไรกับความเป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์เสียก่อน

มนุษย์มีกำลังวังชาที่จำกัด มีใจอย่างเครื่องจักรกลที่สามารถทำงานได้อย่างไม่เหน็ดเหนื่อย เช่นเดียวกับสภาพจิตใจของมนุษย์ซึ่งมีความสามารถในการทนต่อความเหนื่อยล้าอย่างมีขีดจำกัดในระดับหนึ่ง เมื่อใดที่มนุษย์รับภาระการทำงานเกินขีดจำกัดที่ตนจะรับได้ ความอ่อนเพลียและความเหนื่อยล้าจึงก่อกำเนิดขึ้นทั้งในทางกายภาพและทางจิตใจ ร่างกายที่เหนื่อยล้าจากการทำงานต้องได้รับการพักผ่อนทางร่างกายฉับไฉ จิตใจที่เหนื่อยล้าจากความหมกมุ่นในการทำงานย่อมต้องได้รับการพักผ่อนทางใจด้วยฉับนั้น และโดยที่ชีวิตของมนุษย์นั้นประกอบด้วยกายกับจิต เมื่อสุขภาพกายดี สุขภาพจิตก็ย่อมดีตามไปด้วย ดังนั้นการพักผ่อนทางใจเพื่อทำให้ความเหนื่อยล้าทุเลาเบาบางลงดังกล่าวจึงก่อปรด้วยกายิกสุขหรือความสุขทางกาย (Pleasure) ทั้งหลายนั่นเอง

ในการจะบรรลุถึงซึ่งเจตสิกสุขหรือความสุขทางใจอันเกิดจากจิตใจที่ได้รับการพักผ่อนนั้น คำพูดหรือการกระทำทั้งหลายที่สัมพันธ์กับเป้าประสงค์ที่มุ่งจะบรรลุดังกล่าวมิได้แสวงหาอะไรไปมากกว่าเพียงความอภิมุขของจิตใจในทางที่น่าบันเทิงใจ (Playful) และน่าขบขัน (Humorous) ด้วยเหตุนี้ อไควนัสจึงมองว่าการเล่น (Play) และการเล่นรื่นเริง (Game) มีความจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ เนื่องจากเป็นอุปนิสัยที่ดำเนินไปตามกฎเกณฑ์แห่งเหตุผล (Rule of Reason) ของมนุษย์ที่ว่าเป็นธรรมชาติของบุคลุณอยู่เองที่

²³ Thomas Aquinas, *The "Summa Theologica" of St. Thomas Aquinas* (n 20) 1934–35.

ย่อมต้องการการพักผ่อนหย่อนใจ สิ่งเหล่านี้จึงอาจเรียกว่าเป็นคุณธรรมอย่างหนึ่งได้ (ST 2/2.168.2)²⁴ และดังนี้จึงสอดคล้องกับกฎหมายธรรมชาติ

3.2.3. ข้อควรระวังสามข้อที่พึงพิจารณาเป็นพิเศษ

การพนัน (Gambling) จัดว่าเป็นการเล่นรื่นเริงอย่างหนึ่งในประเภทที่เรียกว่าการเล่นที่อาศัยโชคอันมีความหมายถึงการเอาเงินหรือสิ่งอื่นโดยอาศัยการเสี่ยงโชคในผลแพ้ชนะของการเล่นดังกล่าว แม้การพนันทำให้ผู้เล่นเกิดความสุขสนทนและเพลิดเพลินไปกับความน่าตื่นเต้นของการเสี่ยงโชค แต่ในอีกทางหนึ่งด้วยลักษณะของการพนันที่ต้องมีการวางเงินหรือสิ่งอื่นใดประกอบด้วย เมื่อผู้เล่นชนะครั้งหนึ่งแล้วมักได้ใจและลงพนันเรื่อย ๆ ด้วยหลงระเหิรว่าตนน่าจะทำได้อีก ความทะยานอยากที่มากเกินไปจนเกินความจำเป็นต่อปัจจัย พื้นฐานของการใช้ชีวิตมนุษย์ย่อมเรียกว่าเป็นความละโมภ (Covetousness) อันเป็นบาปอย่างหนึ่งตามพระคัมภีร์ของอโควินัส (ST 2/2.118.1)²⁵ นอกจากนี้ การเล่นและการเล่นรื่นเริงที่มากเกินไป แม้จะมีใช่เป็นการพนันโดยตรงก็ยังเป็นบาปได้ หากมนุษย์ได้เล่นจนเกินการ (ST 2/2.168.3)²⁶

ในงานเขียนสำคัญอย่าง Summa Theologica นั้นไม่ได้มีการกล่าวถึงการพนันไว้โดยตรง จึงเกิดข้อน่าพิจารณาที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งว่า การพนันจะเป็นการเล่นรื่นเริงดังคำจำกัดความของอโควินัสที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจอันก่อให้เกิดคุณธรรมและสอดคล้องต้องกันกับกฎหมายธรรมชาติโดยที่ไม่ผันแปรไปเป็นความละโมภอันเป็นบาปได้หรือไม่ เมื่อพิจารณางานเขียนดังกล่าวในประเด็นเรื่องคุณธรรมเกี่ยวกับการเล่นรื่นเริงจะพบว่าแม้การเล่นรื่นเริงจะเป็นคุณธรรมอย่างหนึ่งได้ก็ตาม แต่ก็มีข้อควรระวังสามข้อที่พึงพิจารณาเป็นพิเศษประกอบด้วย ดังนี้

ข้อแรกซึ่งมีความสำคัญที่สุดคือ กายิกสุขดังว่าต้องไม่ถูกแสวงหาจากการกระทำหรือคำพูดที่สัปดนหรือเป็นภัย²⁷ กล่าวคือ การเล่นและการเล่นรื่นเริงเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจอันนำไปสู่กายิกสุขนั้นต้องไม่สร้างความเดือดร้อนหรือผลกระทบต่อนักอื่นทั้งที่ไม่เหมาะสมและที่เป็นภัยอันตรายต่อนักอื่น โดยเขาได้ยกความตอนหนึ่งในงานเขียน De Officiis ของซีเซโรมาเป็นตัวอย่างประกอบข้อนี้ เป็นต้นว่า การเล่นตลกที่เสียมารยาท (Discourteous) อวดดี (Insolent) บดสี (Scandalous) หรือลามก (Obscene)

ข้อสองคือ การเล่นดังกล่าวต้องไม่ทำให้มนุษย์สูญเสียความสมดุลแห่งจิตใจไปจนสิ้น²⁸ กล่าวคือ เราต้องพึงระวังขณะที่พักผ่อนหย่อนใจอยู่เสมอว่าจะต้องไม่ปล่อยให้ไปจนทำลายความดีทั้งปวงไปเสีย ความสุขดังว่ายังคงต้องสอดรับกับความประพฤติอันดีงามและสะท้อนจิตใจที่เที่ยงตรง ดังตัวอย่างว่าเมื่อเราปล่อยให้บุตรเล่นรื่นเริงต่าง ๆ ก็เป็นธรรมดาอยู่เองที่เราต้องควบคุมและไม่ปล่อยให้เขาบันเทิงเริงรำจนเกินขอบเขตแห่งความประพฤติอันดีงามดังกล่าวไปเสีย เป็นต้น

²⁴ Ibid 2507–09.

²⁵ Ibid 2254–55.

²⁶ Ibid 2511–12.

²⁷ แปลจากประโยค “The pleasure in question should not be sought in indecent or injurious deeds or words.”

²⁸ แปลจากประโยค “Another thing to be observed is that one lose not the balance of one’s mind altogether.”

ข้อสุดท้ายคือ การเล่นดังกล่าวต้องสมแก่ผู้คน เวลา สถานที่ และคำนึงถึงสถานการณ์แต่ละเรื่องอย่างเหมาะสม²⁹ กล่าวคือ ต้องควรแก่กาลเทศะนั้นเอง

แม้ในปัจจุบันการพนันเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 อันเป็นผลผลิตจากแนวคิดเรื่องความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนในอดีตซึ่งมองว่าเป็นการเล่นที่สร้างความเสียหายต่อสังคม บ่มเพาะนิสัยของประชากรชาวให้ฝึกฝนและลุ่มหลงในการพนันจนไม่สนใจในอาชีพการงานซึ่งผลิตภาพแรงงาน บั่นทอนความเจริญรุดหน้าและเศรษฐกิจของชาติก็ตาม แต่เมื่อกาลผ่านไปทัศนคติของผู้คนในสังคมก็เปลี่ยนตามไปด้วย ในปัจจุบันการพนันกลับถูกมองว่าเป็นกิจกรรมนันทนาการอย่างหนึ่ง ซึ่งยังส่งผลให้ผู้เล่นเกิดความสุขสนุกสนานและผ่อนคลายความตึงเครียดลง อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศในอีกทางหนึ่งได้ด้วย

เมื่อพิจารณาสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร พ.ศ. ฉบับล่าสุด³⁰ ซึ่งได้เปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนเป็นครั้งที่ 4 ตั้งแต่วันที่ 28 กุมภาพันธ์ ถึงวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2568 จะพบว่ามิตบทบัญญัติจำนวนมากได้กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการประกอบธุรกิจกาสิโนสำหรับผู้ประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจรไว้อย่างรัดกุม เช่น ในมาตรา 50 กำหนดให้ผู้ขอรับใบอนุญาตต้องมีเอกสารประกอบการดำเนินการธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจรซึ่งรวมไปถึงมาตรการป้องกัน แก้อันตราย และเยียวยาผลกระทบอันอาจเกิดจากการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร อันเป็นการที่รัฐเข้ามากำกับดูแลการประกอบธุรกิจดังกล่าวให้ทั่วถึงและรอบด้าน ในมาตรา 47 ประกอบมาตรา 54 (3) กำหนดให้ผู้ขอรับใบอนุญาตต้องเป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดซึ่งมีทุนชำระแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นล้านบาท และต้องชำระแล้วเต็มจำนวน เพื่อเป็นการประกันความสามารถในการประกอบธุรกิจของผู้ที่จะประกอบธุรกิจว่าจะต้องเป็นบริษัทขนาดใหญ่ มีประสบการณ์ มีผลงานสำเร็จเป็นประจักษ์ และมีมาตรฐานการจัดการระดับโลกอย่างแท้จริงเท่านั้น ในมาตรา 64 ได้กำหนดหลักเกณฑ์การบริหารจัดการธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจรของผู้รับใบอนุญาตอย่างเข้มงวด อย่างการต้องประกอบธุรกิจด้วยตนเอง ห้ามมิให้อนสิทธิตามใบอนุญาตให้บุคคลอื่น และการห้ามมิให้เปลี่ยนแปลงกรรมการ ผู้บริหาร หรือโครงสร้างองค์กรของผู้รับใบอนุญาต เป็นต้น และในมาตรา 82 ก็ได้กำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตซึ่งประกอบกิจการกาสิโนและเจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของกาสิโนต้องควบคุมมิให้ผู้จะเข้าไปหรืออยู่ในกาสิโนกระทำการหรือมีพฤติกรรมอันมีลักษณะที่อาจผิดกฎหมาย สร้างความเดือดร้อน และเป็นอันตรายต่อผู้อื่นได้ จะเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่เข้มงวดเช่นนี้ย่อมช่วยลดความเดือดร้อนหรือผลกระทบต่อนอกจากการเล่นการพนันทั้งที่ไม่เหมาะสมและที่เป็นภัยอันตรายต่อผู้อื่นตามข้อควรระวังข้อแรกได้ แม้จะกล่าวอ้างว่าการพนันก็เป็นการกระทำที่สัปดนหรือเป็นภัยในตัวเองอยู่แล้วก็ตาม กระนั้นต้องแยกการกระทำกับผลออกจากกันเสียก่อน กล่าวคือ การพนันเป็นสิ่งที่ผิดเพราะผลที่ตามมาจากการเล่นการพนันโดยทั่วไปมักเป็นการทำให้ผู้เล่นลุ่มหลงมัวเมาในอบายมุขจนเสียทรัพย์สินไปเป็นจำนวนมากและอาจเสียการงานไป

²⁹ แปลจากประโยค “We must be careful, as in all other human actions, to conform ourselves to persons, time, and place, and take due account of other circumstances.”

³⁰ ข้อมูล ณ วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2568

แต่การพนันที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งได้รับการควบคุมดูแลอย่างเคร่งครัดเช่นนี้ช่วยลดผลกระทบทางลบจากการเล่นการพนันลงได้อย่างมาก อีกทั้งประโยชน์ที่จะได้รับก็มีอยู่มากเช่นกัน ไม่ว่าในด้านความสุขโดยรวมของประชาชนในสังคมหรือในด้านเศรษฐกิจและความเจริญก้าวหน้าของประเทศก็ตาม ดังนั้น การพนันที่ไม่เป็นการกระทำหรือคำพูดที่สัปดนหรือเป็นภัยย่อมมีขึ้นได้

เมื่อพิจารณาข้อควรระวังประการถัดมาซึ่งกล่าวว่าการเล่นดังกล่าวต้องไม่ทำให้คนเราสูญเสียความสมดุลแห่งจิตใจไปจนสิ้นนั้น ในร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวก็มีบทบัญญัติจำนวนมากที่เข้ามากำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการเข้าเล่นการพนันในกาสิโนสำหรับตัวผู้เข้าเล่นการพนันไว้อย่างเข้มงวดเช่นกัน เช่น การกำหนดคุณสมบัติขั้นต่ำของผู้เข้าเล่นการพนันในกาสิโนว่าต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี ลงทะเบียนและชำระค่าธรรมเนียมการเข้ากาสิโนครั้งละ 5,000 บาทตามมาตรา 80 ทั้งยังต้องมีเงินฝากในบัญชีเงินฝากประจำไม่น้อยกว่า 50 ล้านบาทต่อเนื่องกันไม่น้อยกว่าหกเดือน และจะต้องผ่านการตรวจสอบตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการบริหารกำหนดตามมาตรา 81 จะเห็นได้ว่าเงื่อนไขเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการคัดกรองผู้จะเข้าเล่นการพนันในกาสิโนเบื้องต้นเพื่อรับประกันว่าอย่างน้อยผู้เข้าเล่นมีทรัพย์สินมากพอที่การเข้าเล่นการพนันดังกล่าวจะไม่ทำให้ผู้เข้าเล่นนั้นสูญเสียทรัพย์สินไปจนหมดเนื้อหมดตัว อย่างไรก็ตาม มีข้อพึงสังเกตว่าในร่างพระราชบัญญัติฉบับล่าสุดนี้ยังไม่มีมาตรการสำคัญอย่างการกำหนดวงเงินเดิมพันสูงสุดต่อวันและระบบแจ้งเตือนการเล่นพนันเกินตัว ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะประการหนึ่งที่ได้รับจากการเปิดรับฟังความคิดเห็นประชาชน³¹ จึงเป็นเรื่องในอนาคตที่ผู้เกี่ยวข้องจะได้ปรับปรุงแก้ไขร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวให้มีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่รัดกุมและเข้มงวดมากขึ้นตามข้อเสนอแนะของภาคประชาชน

และท้ายที่สุดนี้ในร่างพระราชบัญญัติเองก็มีบทบัญญัติที่กำหนดความเหมาะสมโดยรวมของกาสิโนไว้เช่นกัน โดยที่ตามมาตรา 72 กำหนดให้พื้นที่ของกาสิโนนั้นต้องได้รับการจัดสรรพื้นที่แยกออกจากสถานบันเทิงอื่นภายในสถานบันเทิงครบวงจรอย่างชัดเจน เช่น กรณีกาสิโนอยู่ในอาคารเดียวกันกับสถานบันเทิงอื่น ต้องจัดให้อยู่ในชั้นที่แยกต่างหาก มีทางเข้าออกหรือระบบลิฟต์เฉพาะสำหรับกาสิโน หรือกรณีกาสิโนอยู่ในอาคารแยกต่างหากจากสถานบันเทิงอื่น ต้องมีรั้วกันเขตและมีทางเข้าออกเฉพาะ นอกจากนี้ ยังห้ามมิให้มีการพนันในกาสิโนที่เชื่อมต่อระบบคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่นใดกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือถ่ายทอดการเล่นการพนันเพื่อให้บุคคลภายนอกกาสิโนเล่นการพนันได้ตามมาตรา 84 ด้วย อย่างไรก็ตาม มีข้อพึงสังเกตอีกว่าในร่างพระราชบัญญัติฉบับล่าสุดนี้ยังไม่มีมาตรการสำคัญอย่างการจำกัดเวลาการเล่นต่อวัน ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะประการหนึ่งที่ได้รับจากการเปิดรับฟังความคิดเห็นประชาชน³² จึงเป็นเรื่องในอนาคตที่ผู้เกี่ยวข้องจะได้ปรับปรุงแก้ไขร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวให้มีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่รัดกุมและเข้มงวดมากขึ้นตามข้อเสนอแนะของภาคประชาชน

³¹ ระบบกลางทางกฎหมาย, ‘สรุปผลการรับฟังความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร พ.ศ. (ที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้ว)’ (ระบบกลางทางกฎหมาย, 20 มีนาคม 2568) <https://files.law.go.th/dgaBackoffice/2025-03-20-10%3A03%3A45_สรุปผล%20Hearing%20ร่าง%20พ.ร.บ.%20การประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร%20พ.ศ.%20....%20สคก%2520ตรวจพิจารณาแล้ว.pdf> สืบค้นเมื่อ 16 พฤษภาคม 2568.

³² เพิ่งอ้าง.

เมื่อการเล่นการพนันดังกล่าวจัดเป็นกิจกรรมนันทนาการเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจอย่างหนึ่งแล้ว การเล่นดังกล่าวจึงถือเป็นอุปนิสัยที่ดำเนินไปตามกฎเกณฑ์แห่งเหตุผลของมนุษย์ดังอธิบายข้างต้น อันเป็นคุณธรรมอย่างหนึ่ง จึงสอดคล้องกับกฎหมายธรรมชาติอันเป็นกฎเกณฑ์ที่เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมาย นิรันดร์ซึ่งมนุษย์สามารถรับรู้ได้ผ่านเหตุผลของมนุษย์ด้วย ประกอบกับเมื่อพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่ คาดว่าจะได้รับการประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มศักยภาพของประเทศ ในการต่อยอดอุตสาหกรรม Fun Economy การส่งเสริมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่อันเป็นการเพิ่มเติม รายได้เข้าประเทศ รวมถึงการจัดเก็บรายได้และภาษีจากธุรกิจกาสิโนและการพนันอย่างถูกต้องซึ่งจะช่วย ให้รัฐสามารถนำรายได้และภาษีที่จัดเก็บได้ดังกล่าวไปแก้ไขเยียวยาปัญหาสังคมและพัฒนาสังคม ชุมชน และคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นได้³³ ก็ถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่ส่งเสริมความดีงามร่วมกันในสังคมขึ้น แล้ว ด้วยประการฉะนี้ร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร พ.ศ. ซึ่งเป็นกฎหมาย ของมนุษย์จึงมีความสอดคล้องต้องกันกับกฎหมายธรรมชาติ ส่งผลให้เป็นกฎหมายที่มีผลบังคับใช้ได้ (Valid) และเป็นกฎหมายที่แท้จริง (True Law) ตามทฤษฎีของอโควินส์

4. บทวิเคราะห์แนวคิดทางปรัชญาในสำนักกฎหมายธรรมชาติของลอน แอล. ฟูลเลอร์ (Lon L. Fuller)

ลอน แอล. ฟูลเลอร์ (Lon L. Fuller) เป็นนักกฎหมายธรรมชาติสมัยใหม่ (Neo-naturalist) ชาวอเมริกันในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 ที่เป็นผู้บุกเบิกวิธีการศึกษากฎหมายธรรมชาติแบบไม่อิงหลักศาสนา โดยเชื่อว่ากฎหมายจะต้องมีองค์ประกอบของ “หลักจริยธรรมภายในกฎหมาย (The Internal Morality of Law)” เพื่อให้พฤติกรรมของมนุษย์อยู่ภายใต้บังคับของกฎเกณฑ์ที่เป็นระบบ หนังสือ The Morality of Law อันเป็นผลงานสำคัญสูงสุดของเขามีได้เพียงตั้งคำถามว่ากฎหมายคืออะไร แต่ได้แสดงออกอย่าง ชัดเจนว่า หากปราศจากหลักการพื้นฐานแปดประการที่ทำให้กฎหมายมีความเป็น “กฎหมายอย่างแท้จริง” แล้ว กฎหมายนั้นก็จะเป็นเพียงเครื่องมือที่ไร้ซึ่งจริยธรรม ไม่อาจอ้างความชอบธรรมใด ๆ ได้³⁴ นอกจากหลัก ดังกล่าวแล้ว เขายังได้เสนอ “หลักจริยธรรมภายนอกกฎหมาย (The External Morality of Law)” ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์เชิงเนื้อหาที่กฎหมายพยายามจะบรรลุ อาทิ ความยุติธรรม โดยหากผู้ตรากฎหมายใช้ เครื่องมือทางกฎหมายที่ตนเองมีในทางเสียหาย กฎหมายก็จะขาดจริยธรรม³⁵ ยิ่งไปกว่านั้นยังต้องมีการ พิจารณาควบคู่ไปกับหลัก Two Moralities ประกอบกันด้วย เพื่อทำความเข้าใจมุมมองของเขาที่มีต่อ การพนันอย่างลึกซึ้งมากขึ้น บทความนี้จึงอ้างอิงแนวคิดสำคัญจากหนังสือ The Morality of Law เพื่อ สังเคราะห์ทฤษฎีของเขาที่มีต่อร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร พ.ศ. ซึ่ง กำลังเป็นประเด็นในสังคมไทยในปัจจุบัน

³³ ระบบกลางทางกฎหมาย, ‘รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย’ (ระบบกลางทางกฎหมาย, 20 มีนาคม 2568) <https://files.law.go.th/dgaBackoffice/2025-03-20-10%3A03%3A45_รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย.pdf> สืบค้นเมื่อ 16 พฤษภาคม 2568.

³⁴ สุนีย์ มัลลิกะมาส และคณะ, *Philosophy of Law ปรัชญากฎหมาย* (ธนาเพรส 2565) 65.

³⁵ Edwin W. Tucker, ‘The Morality of Law, by Lon L. Fuller’ (1965) 40 Indiana Law Journal 270, 277–78.

4.1. กฎหมายในความเห็นของฟูลเลอร์

4.1.1. Two Moralities

Two Moralities เป็นการจำแนกจริยธรรมออกเป็นสองประเภทซึ่งประกอบไปด้วย Morality of Aspiration และ Morality of Duty การจำแนกความแตกต่างระหว่างจริยธรรมทั้งสองประเภทข้างต้นนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจจริยธรรมที่เป็นพื้นฐานของกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน

Morality of Aspiration คือจริยธรรมที่มาจากลักษณะที่พึงปรารถนาของมนุษย์ หรือความดีงามของมนุษย์ เป็นจริยธรรมขั้นสูงของมนุษย์ เช่น มนุษย์ต้องทำความดี ละเว้นความชั่วทุกรูปแบบ ต้องมีความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ต้องมีความเมตตากรุณา เป็นต้น

ในทางกลับกัน Morality of Duty คือจริยธรรมขั้นพื้นฐานที่มนุษย์พึงปฏิบัติตามเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เช่น ห้ามฆ่าผู้อื่น ห้ามลักทรัพย์ เป็นต้น นอกจากนี้ เขายังได้ยกตัวอย่าง Theory of Moral Sentiments ของอดัม สมิธ (Adam Smith) มาใช้อ้างอิงเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างจริยธรรมทั้งสองประเภทว่า Morality of Duty เปรียบเสมือนกฎแห่งไวยากรณ์ที่มีความสำคัญในการเรียบเรียงประโยคหรือคำ แต่ในทางตรงกันข้าม Morality of Aspiration เป็นเพียงการเพิ่มเติมหรือตกแต่งให้ประโยคนั้นมีความสวยงามมากขึ้นเท่านั้น เขาจึงเชื่อว่าการบัญญัติกฎหมายควรจะต้องเป็นไปในลักษณะของ Morality of Duty เท่านั้น โดยไม่ต้องกำหนดเนื้อหาของกฎหมายไปจนถึงจริยธรรมขั้นสูงของมนุษย์ด้วย

ฟูลเลอร์ได้มีการกล่าวถึงการพนัน (Gambling) ในหนังสือ The Morality of Law ว่าการพนันนั้นเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง เนื่องจากเป็นสิ่งที่ทำให้เสียเวลา และมีลักษณะคล้ายยาเสพติดที่ส่งผลกระทบต่อตัวผู้เล่น ทำให้พวกเขาทอดทิ้งครอบครัวและหน้าที่ของตนเอง อีกทั้งเมื่อพิจารณาตามทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Marginal Utility) แล้วนั้น เห็นว่าการพนันเป็นสิ่งที่อันตรายโดยแท้ เนื่องจากเป็นการเสี่ยงที่ไม่คุ้มค่า เพราะผู้เล่นไม่รู้ว่าจะออกมาเป็นอย่างไร ถึงแม้ว่าจะชนะก็อาจจะไม่คุ้มค่า อีกทั้งหากปรากฏว่าแพ้ก็จะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของผู้เข้าเล่นการพนันเป็นอย่างมาก ดังนั้น เมื่อพิจารณาตามหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐาน (Morality of Duty) แล้ว มนุษย์จึงควรหลีกเลี่ยงการพนัน โดยเฉพาะการพนันที่มีการเดิมพันสูง (High Stakes)

ในส่วนของ Morality of Aspiration นั้น เขามองว่าการพนันเป็นสิ่งที่น่าดูแคลน ไม่คู่ควรกับศักยภาพของมนุษย์ เนื่องจากทำให้ผู้เข้าเล่นการพนันไม่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของความเป็นมนุษย์ (Human Role) อย่างไรก็ตาม เขาได้เสนอว่าผู้ร่างกฎหมายจะต้องแยกความแตกต่างระหว่างการเล่นการพนันที่มีการเดิมพันเพียงเล็กน้อย (Small Stakes) เพื่อแสวงหาความบันเทิงเพียงชั่วครั้งชั่วคราว กับการพนันที่มีลักษณะที่เป็นอันตรายอย่างแท้จริงในการที่จะตรากฎหมายเพื่อห้ามการเล่นการพนัน ซึ่งในความเป็นจริงย่อมเป็นเรื่องยากในการแยกความแตกต่างดังกล่าว จึงอาจทำให้อนุมานได้ว่าเขาไม่ได้ประณามการเล่นการพนันทั้งสิ้นเสียทีเดียว กล่าวคือ หากเป็นการเล่นเพื่อความบันเทิงเพียงเล็กน้อยก็อาจเป็นเรื่องที่สามารถยอมรับได้³⁶

³⁶ Lon L. Fuller, *The Morality of Law* (16th edn, Yale University Press 1979) 6–8.

4.1.2. หลักจริยธรรมภายในกฎหมาย (The Internal Morality of Law)

หลักการนี้เป็นหลักการที่ปรากฏในบทที่ 2 ของหนังสือ The Morality of Law ซึ่งฟูลเลอร์ได้เสนอผ่านความล้มเหลวของเร็กซ์ (Rex) ผู้พยายามปกครองบ้านเมืองแต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเพราะขาดหลักการพื้นฐานที่เรียกว่าหลักจริยธรรมภายในกฎหมาย ดังนั้นระบบดังกล่าวย่อมไม่อาจทำงานเป็นกฎหมายได้เลย โดยหลักดังกล่าวที่กฎหมายจำต้องมีเพื่อจะถือว่าเป็นกฎหมายได้นั้นมีด้วยกันทั้งสิ้น 8 ประการ ได้แก่ 1. ต้องบังคับใช้เป็นการทั่วไป (General) 2. ต้องมีการประกาศใช้ (Publicly promulgated) 3. ไม่มีผลบังคับใช้ย้อนหลัง (Non-retroactive) 4. ต้องมีความชัดเจน (The Clarity of Laws) 5. ไม่ขัดแย้งกันเอง (Avoidance of Contradictions) 6. ประชาชนสามารถปฏิบัติตามได้ (Possibility of Compliance) 7. ต้องมีเสถียรภาพ (The Constancy of Laws) 8. ต้องมีความสอดคล้องกันระหว่างกฎหมายกับการบังคับใช้ (Congruence Between Official Action and Declared Rule)³⁷

4.1.3. หลักจริยธรรมภายนอกกฎหมาย (The External Morality of Law)

หลักการนี้เป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยอธิบายว่ากฎหมายไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือที่ถูกต้องตามกระบวนการอย่างเดียวนั้น แต่ยังคงมีจุดมุ่งหมายทางคุณค่าที่สอดคล้องกับความยุติธรรมและศีลธรรมของมนุษย์โดยทั่วไปอีกด้วย ซึ่งเป็นหลักการที่เป็นคนละส่วนกับหลักจริยธรรมภายในกฎหมาย เพราะถึงแม้ระบบกฎหมายมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมภายในกฎหมายทุกประการก็ตาม แต่หากเป้าหมายนั้นไม่เป็นธรรมก็ไม่สามารถบังคับใช้กับพลเมืองได้อยู่ดี แนวคิดของหลักการนี้จึงเป็นสิ่งที่เรียกว่ากฎหมายที่ดีต้องไม่เพียงแต่ใช้ได้แต่ต้องสมควรอยู่ด้วย³⁸

4.2. บทวิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร พ.ศ.

เมื่อนำหลักจริยธรรมภายในกฎหมายดังกล่าวมาพิจารณาร่วมกับร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร พ.ศ. จะพบว่ามีส่วนที่ยังไม่สามารถพิจารณาได้ในปัจจุบัน ได้แก่ กรณีที่กฎหมายต้องมีเสถียรภาพ และกรณีที่กฎหมายต้องมีความสอดคล้องกันระหว่างกฎหมายกับการบังคับใช้ เนื่องจากจำต้องรอให้มีการบังคับใช้เสียก่อนจึงจะสามารถพิจารณาได้ว่าร่างพระราชบัญญัตินี้มีลักษณะตรงกับทฤษฎีข้างต้นหรือไม่

ในส่วนที่ร่างพระราชบัญญัตินี้มีลักษณะตรงกับหลักจริยธรรมภายในกฎหมาย ได้แก่ การที่ร่างพระราชบัญญัตินี้มีการบังคับใช้เป็นการทั่วไป เนื่องจากการกำหนดลักษณะของธุรกิจสถานบันเทิงเป็นการทั่วไป ไม่เจาะจงไปที่ผู้ประกอบการกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นการเฉพาะ แม้ร่างกฎหมายมีการกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำบางประการ ก็ไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ และในส่วนของ การประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัตินี้ได้มีการกำหนดให้มีผลบังคับใช้ในวันถัดไปนับแต่วันที่ได้ออกประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งเป็นไปตาม

³⁷ Ibid 39.

³⁸ Edwin W. Tucker, 'The Morality of Law, by Lon L. Fuller' (n 35) 277.

หลักแห่งความเปิดเผย ทำให้ประชาชนสามารถทราบถึงการมีอยู่ของกฎหมายดังกล่าวได้ นอกจากนี้ ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวไม่มีผลบังคับใช้ย้อนหลัง เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติใดที่ให้อำนาจในการบังคับใช้กฎหมายย้อนหลังได้ รวมถึงในเรื่องความชัดเจนนั้น ร่างพระราชบัญญัตินี้เองก็มีเนื้อหาที่ประชาชนทั่วไปสามารถทำความเข้าใจได้ไม่ยากและไม่มีการตีความได้สองด้าน เช่น ในเรื่องของอายุที่ต้องมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปหรือจำนวนเงินที่จำเป็นต้องมีให้ถึงเกณฑ์ขั้นต่ำเพื่อให้ได้รับอนุญาตในการเข้าไปเล่นภายในกาสิโนนั้นก็มีการกำหนดไว้อย่างรัดกุมดังที่ได้อธิบายไปแล้วข้างต้นโดยละเอียดในบทวิเคราะห์แนวคิดของโทมัส ออควินส์ อีกทั้งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ก็มีความขัดแย้งกันเองทั้งภายในตัวร่างพระราชบัญญัติและภายในระบบกฎหมายของประเทศไทย เนื่องจากมีบทบัญญัติที่กำหนดให้ยกเว้นกฎหมายหลายฉบับด้วยกัน เช่น มิให้นำพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 มาใช้บังคับ และมีให้นำมาตรา 853 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งกำหนดว่ามูลหนี้จากการพนันหรือขันต่อย่อมไม่สามารถบังคับตามกฎหมายได้มาใช้บังคับ และประการสุดท้ายที่ตรงตามหลักทฤษฎีข้างต้นคือการที่ประชาชนสามารถปฏิบัติตามได้ เนื่องจากภายในร่างพระราชบัญญัตินี้ไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดสิ่งที่ไม่อาจปฏิบัติได้จริง ดังนั้น เมื่อพิจารณาว่าร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร พ.ศ. ซึ่งได้มีการรวมกาสิโนไว้ในฐานะกิจการที่ถูกต้องตามกฎหมายผ่านแนวคิดหลักจริยธรรมภายในกฎหมายของฟุลเลอร์จากหนังสือ The Morality of Law จะพบว่าร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวไม่มีข้อบกพร่องอันอาจทำให้ไม่สามารถถือได้ว่าเป็นกฎหมายตามธรรมชาติของฟุลเลอร์

อย่างไรก็ดี นอกเหนือจากการพิจารณาหลักจริยธรรมภายในกฎหมายแล้ว ยังต้องมีการพิจารณาถึงหลักจริยธรรมภายนอกกฎหมายประกอบด้วย ซึ่งจะพบว่าร่างพระราชบัญญัตินี้ยังมีความหมิ่นเหม่อันจะส่งผลให้ขัดกับหลักการดังกล่าว เนื่องจากร่างพระราชบัญญัตินี้มีส่วนสำคัญที่จำต้องศึกษาเพิ่มเติมอยู่ เช่น ควรต้องเพิ่มเติมมาตรการป้องกันการติดพนัน เพดานสูงสุดของการเล่นการพนันในกาสิโนหรือสัดส่วนการจ้างงาน เป็นต้น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม เพราะหากมาศึกษาในภายหลังจากร่างพระราชบัญญัติผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาไปแล้ว และได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการและสำนักงานที่เกี่ยวข้องเสร็จเรียบร้อยแล้ว การแก้ไขกฎหมายอีกครั้งเพื่อให้สอดคล้องกับผลการศึกษาอาจสร้างความยุ่งยากตามมาได้ อีกทั้งยังอาจเป็นเหตุให้ไม่ได้รับความน่าเชื่อถือจากประชาชนอีกต่อไป ถึงกระนั้นการที่กฎหมายจะเป็นการไม่ชอบต่อหลักจริยธรรมภายนอกกฎหมายได้นั้นจะต้องเป็นเรื่องที่ขัดต่อเป้าหมายของกฎหมายอย่างชัดเจน เช่น ขัดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือเสรีภาพของมนุษย์ แต่ด้วยเหตุที่ข้อกังวลที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นไม่ได้มีความร้ายแรงถึงขนาดจะขัดต่อหลักศีลธรรมและความยุติธรรมเกินสมควร ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าฟุลเลอร์น่าจะไม่ได้คัดค้านต่อร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว เพียงแต่หากมีการปรับปรุงแก้ไขให้มีบทบัญญัติที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นก็จะเป็นการดียิ่งขึ้น เช่น ปัญหาเรื่องมาตรการการป้องกันการติดพนันที่จะต้องมีความรัดกุมมากขึ้นเพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อพลเมืองในสังคมได้ เป็นต้น

ดังนั้น เมื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติทั้งฉบับแล้ว จะเห็นได้ว่าเมื่อร่างพระราชบัญญัตินี้มีผลบังคับใช้แล้ว ย่อมเป็นกฎหมายตามธรรมชาติของฟุลเลอร์ อย่างไรก็ดี ยังคงมีบางส่วนที่เขายังได้แย้งถึงความเหมาะสมของร่างพระราชบัญญัตินี้ได้ เป็นต้นว่า การไม่มีบทบัญญัติกำหนดว่าผู้เข้าเล่นแต่ละคนสามารถลงเดิมพันได้ไม่เกินคนละเท่าไรไว้อย่างชัดเจนอันอาจเข้าข่ายเป็นการเล่นการพนันที่มีเดิมพัน

ความเสี่ยงสูงซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ควรหลีกเลี่ยง เนื่องจากเป็นสาเหตุที่ทำให้มนุษย์เกิดความโกลาหลหมดเนื้อหมดตัวจากการเล่นการพนัน และส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้เข้าเล่นและครอบครัวมากกว่าผลดีที่จะได้รับเมื่อผู้เข้าเล่นชนะการเดิมพัน ซึ่งเป็นการไม่ถูกต้องตามหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐาน

5. บทวิเคราะห์ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะต่อร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร พ.ศ.

5.1. ข้อจำกัดของร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร พ.ศ.

5.1.1. ข้อจำกัดตามแนวคิดของมาร์คัส ทูลลิอุส ซีเซโร (Marcus Tullius Cicero)

ร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร พ.ศ. มีแนวโน้มในการส่งเสริมความสุขชั่วคราว ซึ่งขัดกับแนวคิดเรื่องชีวิตที่ดีของซีเซโรซึ่งเน้นการดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรม และการที่รัฐเข้ามามีบทบาทในการอนุมัติกิจการเหล่านี้อาจสะท้อนถึงการละทิ้งหน้าที่ในการธำรงคุณธรรมของสังคมและแปรเปลี่ยนเป็นผู้ประสานผลประโยชน์ระหว่างภาครัฐกับกลุ่มทุนซึ่งทำให้กฎหมายสูญเสียความศักดิ์สิทธิ์ไปในสายตาประชาชน นอกจากนี้ ยังขาดการยึดโยงกับหลักธรรมาภิบาลที่ว่ากฎหมายต้องสอดคล้องกับคุณธรรมโดยเน้นการควบคุมและสร้างรายได้จากธุรกิจการพนันและสถานบันเทิงที่ขัดกับหลักศีลธรรม และยังขัดกับความเป็นกฎหมายที่แท้จริงซึ่งต้องสอดคล้องกับคุณธรรมและธรรมชาติของมนุษย์ ดังนั้น แม้ร่างพระราชบัญญัตินี้จะได้รับการตราขึ้นเป็นกฎหมายโดยชอบด้วยกระบวนการในภายภาคหน้าก็ตาม แต่ก็เป็นการขัดต่อหลักคุณธรรมในแง่ที่ว่าการเล่นพนันนั้นขัดต่อความดีและความยุติธรรมตามหลักคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ตามทฤษฎีของซีเซโรอยู่ดี

5.1.2. ข้อจำกัดตามแนวคิดของโทมัส อควินัส (Thomas Aquinas)

แม้ร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร พ.ศ. จะมีส่วนช่วยให้สังคมสงบสุขมากยิ่งขึ้นจากการช่วยลดการพนันนอกระบบ และก่อให้เกิดการกระจายความมั่งคั่งอันสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความดีงามร่วมกันของอควินัสก็ตาม แต่ก็อาจทำให้เกิดข้อถกเถียงขึ้นได้ว่า รายได้ของรัฐบาลที่จะได้รับในภายภาคหน้าอันเป็นประโยชน์จากการบังคับใช้ร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวจะถูกนำไปใช้เพื่อการกระจายความมั่งคั่งจริงตามความประสงค์ตั้งต้นหรือไม่ มิฉะนั้นแล้วก็อาจเป็นการเอื้อประโยชน์แก่กลุ่มทุนหรือภาครัฐมากกว่าประชาชนทั่วไป

นอกจากนี้ ความประสงค์ตั้งต้นของร่างพระราชบัญญัติอีกประการหนึ่งคือการควบคุมและเก็บรายได้จากอบายมุขต่าง ๆ ทว่าในทางปฏิบัติกลับมีข้อควรระวังที่สำคัญอันเกิดจากการนี้ นั่นคืออาจมีความเป็นไปได้ที่จะกลายเป็นการเปิดช่องให้การพนันและกิจกรรมผิดกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเกิดการขยายตัวมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ในท้ายที่สุดแล้วร่างพระราชบัญญัตินี้อาจไม่ยังผลให้เกิดความดีงามร่วมกันอย่างแท้จริงตามคุณค่าที่อควินัสยึดถือ

5.1.3. ข้อจำกัดตามแนวคิดของลอน แอล. ฟูลเลอร์ (Lon L. Fuller)

เมื่อวิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร พ.ศ. แล้ว ยังคงมีเพียงบางส่วนที่ควรจะต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมให้ร่างพระราชบัญญัตินี้มีความสมบูรณ์เป็นกฎหมายที่ดีตามธรรมชาติของฟูลเลอร์เมื่อมีการบังคับใช้จริงในอนาคต นั่นคือการกำหนดว่าผู้เข้าเล่นการพนันสามารถเล่นได้ไม่เกินคนละเท่าไร และเล่นได้ในช่วงระยะเวลาเท่าใด แม้ร่างพระราชบัญญัตินี้มีขึ้นเพื่อส่งเสริมการลงทุนและก่อให้เกิดรายได้ขึ้นภายในประเทศไทยก็ตาม แต่ก็ต้องมีการกำหนดมาตรการควบคุมหรือป้องกันไว้อย่างรอบด้าน เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อประชาชนเกินสมควร

5.2. ข้อเสนอแนะต่อร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร พ.ศ.

จากที่ได้ศึกษาแนวคิดของนักปรัชญาทั้งสามท่านและพบข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร พ.ศ. คณะผู้เขียนจึงขอเสนอให้มีการเพิ่มเติมมาตรการที่ครอบคลุมมากขึ้น ดังนี้

แม้ร่างพระราชบัญญัตินี้จะกล่าวถึงมาตรการควบคุมการเล่นการพนันในกาสิโนที่สำคัญ อาทิ การกำหนดอายุผู้เข้าเล่นและสถานที่ตั้งกาสิโนก็ตาม แต่มีข้อพิงสังเกตดังที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วว่ายังไม่มีมาตรการที่สำคัญมากประการหนึ่งอย่างการกำหนดวงเงินเดิมพันสูงสุดต่อวัน ระบบแจ้งเตือนการเล่นพนันเกินตัว และการจำกัดเวลาการเล่นต่อวัน เป็นต้น ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่จำเป็นจะต้องได้รับการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนในการปรับปรุงแก้ไขร่างพระราชบัญญัตินี้ครั้งต่อ ๆ ไปให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ยังควรมีการตั้งคณะกรรมการอิสระที่สามารถตรวจสอบและมีตัวแทนจากภาคประชาชนเพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลการจัดสรรรายได้จากกาสิโนว่าจะต้องถูกนำไปใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือถูกนำไปสร้างคุณงามความดีตามหลักกฎหมายธรรมชาติอย่างแท้จริง และควรระบุให้ชัดเจนว่ารายได้จากธุรกิจเหล่านี้จะต้องถูกนำไปใช้เพื่อส่งเสริมคุณธรรมในด้านใด จำนวนเท่าไร เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและสร้างสมดุลระหว่างการควบคุมกับการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน

6. บทสรุป

จากการศึกษาธรรมชาติของนักปรัชญาในสำนักกฎหมายธรรมชาติทั้งสามท่าน คณะผู้เขียนจึงสามารถสรุปสาระสำคัญในการวิเคราะห์ความเหมาะสมของการมีอยู่ของกาสิโนในประเทศไทยภายใต้ร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร พ.ศ. ได้ ดังนี้

มาร์คัส ทูลลิอุส ซิเซโร (Marcus Tullius Cicero) เน้นว่ากฎหมายที่แท้จริงต้องสอดคล้องกับเหตุผลที่ถูกต้องตามธรรมชาติและตั้งอยู่บนหลักแห่งความยุติธรรมโดยมีอาจแยกออกจากคุณธรรมได้ หากกฎหมายของรัฐขัดต่อคุณธรรมและสนับสนุนความมั่งคั่งหรือพฤติกรรมที่บั่นทอนคุณธรรมแล้ว กฎหมายนั้นย่อมไม่อาจถือว่าเป็นกฎหมายที่แท้จริงได้ กาสิโนภายใต้แนวคิดของเขานั้นจึงอาจถูกมองว่าเป็นกิจกรรม

ที่ขัดต่อกฎหมายธรรมชาติ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความโลภ ความประมาท การเสี่ยงโชคเพื่อแสวงหาความมั่งคั่งโดยปราศจากความบากบั่น และพฤติกรรมที่แสวงหาการหลีกเลี่ยงการทำงานโดยสุจริต อันเป็นการทำลายคุณธรรมของพลเมืองและหน้าที่ของรัฐในการธำรงไว้ซึ่งคุณธรรมของสังคมและขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายธรรมชาติ

โทมัส อไควนัส (Thomas Aquinas) มีแนวคิดที่ยึดหยุ่นมากกว่านักปรัชญาในสำนักกฎหมายธรรมชาติคนอื่น โดยมองว่าการเล่นเสี่ยงโชคหรือการพนันสามารถเป็นกิจกรรมนันทนาการที่สอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ได้ตราบใดที่ยังอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผลและข้อควรระวังสามประการ ได้แก่ การไม่แสวงหาความสุขจากการกระทำหรือคำพูดที่ไม่ควร การไม่ทำให้ผู้เล่นสูญเสียสมดุลทางจิตใจ และการดำเนินการภายใต้บริบทที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม ต้องพึงระวังเรื่องความละโมภ การเล่นอย่างไร้ขอบเขต และการเห็นแก่ประโยชน์ของปัจเจกบุคคลมากกว่าประโยชน์ของส่วนรวมด้วย จึงควรควบคุมกิจกรรมเช่นนี้ให้เหมาะสมและเข้มงวด หากร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวสามารถกำหนดมาตรการควบคุมที่รัดกุม และมีจุดมุ่งหมายเพื่อความดีร่วมกันของสังคมได้ ก็ถือว่ามีความสอดคล้องต้องกันกับกฎหมายของมนุษย์ในทัศนะของอไควนัส

ลอน แอล. ฟูลเลอร์ (Lon L. Fuller) ให้ความสำคัญกับหลักจริยธรรมภายในกฎหมายซึ่งชี้ว่ากฎหมายต้องประกอบด้วยหลักแปดประการจึงจะถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่แท้จริง โดยคณะผู้เขียนพบว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีส่วนที่ตรงกับหลักจริยธรรมภายในกฎหมายเป็นส่วนใหญ่ เช่น การไม่มีผลบังคับใช้ย้อนหลัง ความชัดเจนของกฎหมาย เป็นต้น อีกทั้งเมื่อได้พิจารณาควบคู่กับหลักจริยธรรมภายนอกกฎหมายจะพบว่าร่างพระราชบัญญัตินี้ได้ขัดต่อหลักจริยธรรมอย่างรุนแรงอันอาจส่งผลให้เป็นกฎหมายที่ไม่ชอบธรรมแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม ยังคงต้องมีการปรับปรุงแก้ไขร่างพระราชบัญญัตินี้ให้สอดคล้องกับหลักการเพื่อคุ้มครองและป้องกันอันตรายต่อตัวผู้เข้าเล่นการพนันเองให้เข้มงวดมากขึ้นตามทัศนะของฟูลเลอร์

กล่าวโดยสรุป แม้ร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร พ.ศ. มีจุดมุ่งหมายที่ตอบสนองต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในปัจจุบัน แต่เมื่อนำมาวิเคราะห์ผ่านมุมมองทางนิติปรัชญาในสำนักกฎหมายธรรมชาตินี้จะพบว่า ร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวยังมีประเด็นที่ควรต้องพิจารณาอย่างรอบด้านทั้งในเชิงคุณธรรม จริยธรรม และความยุติธรรม ซึ่งสามารถเพิ่มเติมลงไปเพื่อให้ร่างพระราชบัญญัตินี้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุดทั้งต่อปัจเจกบุคคล สังคม และประเทศชาติ